

ИЗЛАЗИ

уторником, четвргом
и недељом

ЦЕНА:

за 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
или 1 КРУНАПрегилату примају све
поште у Србији и
иностраниству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претилату треба слати:
Стеви М. Веселиновићу
проф. БогословијеНЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 10 ПР. ДИП.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. ДИП.

ПЕСМА О СВЕЧАНОСТИ НЕРОНОВОЈ

(Виктор Иго)

О, друзи, нас чама мучи, мудрац се клони ње,
Ходите видети празник, на кој' вас зовем све.Нерон, господар света и хармоније Бог,
Даваће сјајну гозбу у славу скиптра свог.И к'о што певају Јонци певаће и он сад,
Уз звучну своју лиру божански свиће склад.

Весео позив нек вас доведе у тачни час.

И боље, сјајније, лепше, гостићу тада вас
д'ура м'нора, Паласа, роба мог...И на тој свечаној гозби сваки ће минут' јад,
Дигосна мудрог хвалиће Сенека тад,

Лијућ' фалернско вино из златног пехара свог.

Дођ'те. Пред вама, друзи, синуће цео Рим.

На кулу ја ћу сести и веселићу се тим.

Гледаћу озго с трона, што златом тренти сав,
Како је смешна борба, што бију мрав и лав;Данас ће циркус бити, тај седмобрежни Рим,
Нека се он данас бори са морем пламеним.

Господар света хоће, господар селене све

Да се отргне од чаме и сете, што га тре.

Он треба да баца муње као што чини Бог.

Ходите... мрак је пао... ево вам празника мог!

И хидра огромна, пламен, почиње страшни бој
Подиже већ мрачна крила и ватрен језик свој.

Ах! Чујте потмули жубор, гледајте густи дим.

Видите људе, где јуре к'о сенке кроз тај Рим.

Самртни мир је нает'о, а за њим страховит лом.

То стубови и аркаде грме у паду свом

И река од бронзе куља кроз пећ'о и кроз жар,
Пламене таласе ваља у хучни у Тибар.

Пропаде јасније и мрамор, порфир, статуе те.

И ако богови беху сада је пећ'о све.

А знајте, божја је казна у овом њефу мом.

И све је прогут'о пожар у страшном ходу свом.

И ветар у плам дува и шири рујни сјај.

Те као ватрена бура изгледа пожар тај.

О, горди Капитолу, збогом, теби је пламен гост!
Сулином водоводу Коцитов раван је мост.
Ја, Нерон, тако хоћу... и нека све падне сад!
Добро је... још нека пламен прождире овај град.
Погледај само, о, Риме, владару свету свом,
Ту сјајну дијадему на гордом челу твојем!Сибиле, прича вели, ко дечко слушах то,
Дале су гордоме Риму трајање вечито.
И да ће живети вечно тај седмобрежни град
И када нестане њега, нестаће света тад.
Још колико часова, друзи, питам вас сада ја,
Трајаће гордом Риму његова вечност та?!О, мрачна када је поноћ, како је диван плам!
На овој слави мојој завиди Херострат сам!
И шта се мене тиче презрено робље то
Нек бежи испред плама, нек носи живот го
Круну ми са чела скип'те, јер овај пламен клет,
Што Рим у пећ'о ствара, мог цвећа пржи сплет...Прене ли капљица крви по руху, ил' по тлу,
Ви критским руменим вином сперите мрљу ту.
Јер изглед крви драг је само човеку злом...
И с тога скримо јаву пијанком разблудном
Ако би дирнуле кога жртава муке те
Нек хучном песмом тада угуши у себи све.Рим ја кажњавам сада, и с правом светим се тим,
Јер се у њему диже неверног тамњана дим
Крај светог Јупитера мрекоме Христу том.
Ал' ја ћу требити губу у гордом Риму свом.
Ја свога хоћу храма и хоћу бог да сам ја!
Јер нема у подних људи већ доста богова!...И ја ћу срушити Рим, па лепшим дићи га тад,
Али бар сад нека буде бунтовног крета пад;
Хришћана нек није!... Идите, побите све!
У њима Рим нек види сав узрок ватре те.
Истребите их!... Робе, додај ми ружа сплет...
О, како мирише лепо ружица, красни цвет!...

Септембра, 1894.

Анрија Ивановић.

ЖРТВА ЉУБАВИ

— Н О В Е Л А —

(НАСТАВАК)

Једног дана позваше ме команданту пука. Командант ми саопшти, како је потребно да се из пука за двадесет дана пошаље један официр у дивизијски штаб ради извршења извесног поверљивог посла, па је изабрао мене у нади да ћу ја оправдати његово поверење и мишљење о себи, на што сам само ћутао, клањао се и благодарио. То се чешће дешавало, да из пука шаљу баш у ово време, по једног официра у дивизијски штаб и то се сматрало као одликовање. Ја се нисам ни обрадовао, ни сневеселио. Слутио сам да ће ми растанак с Вером бити веома тежак; с друге пак стране копкало ме је, да видим како ће то на њу утицати и како ће ме дочекати кад се вратим. Било је баш пред ручак кад сам дошао да им саопштим.

— Замисли, Веро, почех ја нарочито као с неким поносом, како ме је командант одликовао: шаље ме на двадесет дана у дивизијски штаб, да радим на неком поверљивом послу. Је ли ти мило?

Она ме у почетку слушаше радознано, па јој одједанпут потавнеште очи и поче полако плакати.

— Веро, па немој да плачеш, ти мислиш да је мени лако. Веруј ми, писаћу ти сваког дана, слаћу ти цвећа, почех ја да је тешим.

— Јест... теби је лако, поче она кроз плач, а да знаш шта се овде ради — и ту показа на срце — ти не би...

— Веро, та ја те волим, ти си мој живот, моја радост... Па добро ако хоћеш ја нећу да идем, написаћу рапорт да сам болестан па квит посла.

— Не, не, ти мораш ићи, то захтева твоја служба, рече она.

— Умири се, Веро, молим те, неће ваљда наш растанак трајати до века... Бројаћу секунде, кад ћемо се опет састати. Замисли, како ће нам бити мио и радостан наш састанак...

Она се усиљаваше да се насмеши, али нап ручак прође у ћутању. Проклињао сам дан и час кад су ме изабрали.

Дође и дан растанка. Ствари сам послао на станицу са посланим, а ја одох к њима да се опростим. На срцу ми тешко до зла Бога, чисто ме страх хвата од нечега, од неке непојмљиве слутње. Одох к њима. Она седи тужна а у очима светле сузе; тетка се храбри, али се види, да и код ње није све у реду. Седох. Не могах да проговорим ни једне речи, изгледало је као да је у кући неко умро; мало је фалило па да се расплачем као дерипте. Туга ми се обавила око

срца па ћутах као заливен... Осећах да треба што год да кажем, па тек избаших неколико глупих, безначајних речи, чак се гадно зацереках... Одједном се окренух.

— Збогом, тетка, рекох неким сувим, металним гласом (чисто није мој глас) и пољубих је у руку.

— Срећан ти пут, рече она, љубећи ме у образ, па се чувај! Немој да тугујеш, пиши чешће; чекаћемо те сваког дана.

Приђох Веру, не смем да је погледам.

— Због... и хтедох да јој пољубим руку, али се и нехотично загрлисмо; усне нам се стопише у један дуг, дуг пољубац. То је био први и последњи. Она се мало трже, прекрести ме и чисто ме гурну од себе.

Ја одох на станицу потпуно бесвестан. Писао сам јој сваког дана и добијао одговоре. Понекад сам пиљао бонбоне и једва сам чекао дан кад ћу се вратити у пук. Посла сам имао и сувише; једина радост била су ми њена писма пуна љубави, увек нежна, увек брижна. Остало још пет шест дана па да се вратим у пук, већ сам уживао како ћемо се састати; али једног дана не добих писма. То ме страшно узнемири. „Сигурно је задоцнило па ћу га тек сутра добити“, тешим самог себе.

Сутра дан опет ни једно. Боже! шта је с њом; да ли је здрава? Да се није десила каква несрећа? Што бар тетка не пише? Пошаљем телеграм — одговора нема. Да ли је жива! Ах, како ме плаши та страшна неизвесност! Ломио сам и кршио руке од муке и неке тешке туге. Једва сам преживео последња два дана. Просто сам био болестан и нервозан. Једва једном дочеках и тај тренутак да стигнем на станицу. Са станице појурим право њима кући. У предсобљу ме дочека тетка:

— Шта је, тетка, с Вером? камо је?

— Ништа, ништа, одговори она, умири се, дошао јој отац.

Срце ми се охлади. Уђем у собу кад тамо, седе два господина у годинама. У једном сам одмах познао Вериног оца, на њему сам видео много Вериних црта. То је био човек велика раста; на први поглед леп и симпатичан са јако прогрушаном и брижљиво рашчешљаном брадом, одевен просто, али укусно, на лицу му се опајала нека скрушеност; по борама на лицу и мехурићима испод очију видело се да је тај човек провео буран живот, а по оцрту усана рекао би човек да је он бескарактеран, слаботиња, да није имао своје ја; у погледу који је бацао умилно час на Веру, час на другог господина, видело се да га нешто јако мори, управо тишти. То су људи који су кадри да учине и добро и зло. Други господин, што сеђаше до Vere, имао је источњачки тип, средњег раста, прилично дежмекаст, година

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

истих или нешто млађи од Вериног оца, ћелав са масним, пожудним очима, са дебелом и влажном доњом усном, сав улицкан, са масивним златним ланцем и безброј дијамантских претенова на прстима, који су, од силне неге, више личили на путер кифле него на човека трудбеника — једном речи: остављао је одвратан утисак. На лицу му сија задовољство.

У тај мах, кад сам ушао, он је седео крај Вере, наклонио се њој и нешто јој причао, церакао се... Ја приђем Вери и учтиво се поклоним. Она се придиже мало, слабо се осмехну и пружи ми руку. Рука јој хладна. Окренем се њеном оцу да му се представим.

— Мој отац, господин Владимире, рече она.

Од њених речи мало у несвест не падох. Он се диже и љубазно пружи руку. Ми се руковасмо. Господину што сеђаше крај ње поклоним се, али му се не представих, и седох. Он се нарочито још више навали и поче да јој прича, како је баш пред сами полазак купио дивне коње и кола и како воли лепо да живи. Говори а онај масан, брижљиво негован и обријан подваљак само му игра. У један мах страшно ми се прохте да га ухватим за онај подваљак, да га удавим и да уживам у његовом самртничком крклању.

Ја седим, изретка одговарам на питања оца и тетке и посматрам. Боже, како се она променила, лице увело, ни мало румени; у очима још већа сета, још већа туга. Бајаги слуша овога што седи до ње, а мисли и осећаји Бог те пита куд лутају! Опростих се и пођох, тек ће ми тетка у преобљу рећи.

— Немој да си млакоња, тиме убијаш само Веру; дођи сутра у три сата, они неће бити, имају посла у вароши.

Ја одох кући и не тренух целу ноћ; шта ти нисам претурио преко главе; о чему ти нисам мислио, али од свега тога ништа. Једина је нада био ујак. Сутра дан јавим се у пук и с нестрпљењем очекивах три сахата. Тачно у 3 сахата био сам код њих. Вера ме дочека тужна и жалосна до крајности.

— Веро, шта је ово? шта се овде дешава?

— Кобац је дошао! рече она кратко.

— Па? запитих ја.

— Па ништа, одговори она.

— Шта, зар си се већ решила? запитих је бојажљиво.

Она ме погледа, као да је хтела рећи: „Зар и ти“? па се одједном скљока. Једва стигох да је прихватим и наместим у фотељу.

— Голубице моја, Веро, опрости — ја не знам шта говорим; погледај ме, целу ноћ нисам тренуо мислећи на те; долазим после дугог растанка; жудим да те видим веселу и радосну, а ти изгледаш као да те у гроб мећу; затичем твога оца и онога, грозим се и да га споменем! Зар

је мени лако? Веро, сунашце моје, погледај ме, охрабри се!..

И безумно јој љубих руке и квасих својим сузама. Она се освести и полако диже трепавице, као да се буди из тешка сна, па ће тек рећи као да неком прети:

— А—а! Соко је ту! па ме грчевито загрли.

— Јесте, душо, Соко је ту! За тебе ће и живот дати. Та убићу те пре него што ћу те видети у његовим гадним шакама!

По њеном се лицу разли блажен осмејак па ће рећи:

— Ах, мили, мили! Како је лепо, како је слатко! Да је тако увек, увек...

— Умири се, Веро, ти ме плашиш.

Не потраја друго она се потпуно умири.

— Веро, шта је са ујаком?

— Тетка му је писала ал нема још одговора.

Вера је сваким даном све више и више венула.

Једаред ухватим тетку на само.

— Тетка, видите ли да Вера све горе и горе изгледа?

— Немој да булазниш којешта, рече она осорљиво.

— Не булазним ја, тетка, ја оћу да знам узрок. Кажите ми шта је било између ње и оца? Не смем да је питам, јер знам колико воли и поштује оца; бојим се казаћу о њему штогод рђаво па ћу је увредити а она је у последње време јако нервозна.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејжина

(НАСТАВАК)

XLVI

Воз се зауставио. На платформи неапољске станице врви силан свет. Најчешће си могао видети прљаве и масне црне шешире са широким ободима. Испод шешира вире преплаула лица с црним брадама и брковима и необријаним подбратцима. Тамо и овамо промичу утегнути официри, у уским, зелено-плавим панталонама и шешицама тако маленим, да једва покривају главу.

— Ботега! Ботега! То јест..... не ботега.... него: Фачино! Фачино! викала је кроз прозор од вагона Глафира Семјоновна, пошто је најпре погрешно у књизи прочитала како се зове посач талијански.

Носач у плавој блузи, с блеханом нумером на грудима, ускочи у купе.

— Ево... Тре сак-војаж..... Дуо јастука..... Але!... Вентурино нађи и нека нас вози у алберго, издавала је она налог носачу уплећући у говор по неку талијанску реч.

Носач потегли ручни пртљаг вратима од станице. Тамо Иванови и Коњурин седоше у први омнибус, што беше пред њима, и који бејаше својина гостионице Бристола.

Пођоше.

Од станице води најпре једна широка улица. За тим се протезаше уски сокачићи, буџаци безкрајни, прљави, смрдљиви као и у Риму. У њима су старе куће од неколико спратова, с дућанима, где се продавало што је потребно за јело; ту су бербернице где прљави бербери са засуканим до лаката рукавима, и прљавом рубљу, бријаху својим посетиоцима четкасте подбратке на праговима својих дућана. Ту се варе боб и макарони; ту их народ и једе, тј. гура у уста просто рукама; ту се музу козе одмах у бутеле; ту се суши рубље с прљавим крпама, дечије простирке, преобука. Около дућана врљају мршави пси, и очекују ко ће им што бацити.

— Боже мој! какво је страшно љубре! узвикује Глафира Семјоновна. — Ту би наша куварица Афимија требала да живи. Ту би се валјала као купус на сланини. Јер она вели: у кујни не може никад бити чисто; кујна и јесте за то, да у њој нечистоћа и неред буде.

Пут иде уз брдо. Мазге запрегнуте у омнибус једва су вукле омнибус по тим буџацима. Једва се једном и ти сокачићи изређаше, лагано се извезоше на брдо и изиђоше на Корсо Виктора Емануела, — широку улицу са трамвајем и здањима по новом укусу. Улица је на вису и личи на терасу, куће стоје само на једној страни, што се пење уз брдо; друга страна је опточена каменом баријером и преко ове показује се дивни изглед на Неапољ и на море. Куће се спуштају мору терасама. Беше се смрачило. У даљини се видио Везув с његовим „багровим заревом“.

— Иване Кондратићу! Видите како гори Везув? говораше Глафира Коњурину.

— Видим, видим, али опет, ја сам га друкчије замишљао. Ово није ништа! У нас, кад прођеш николајевском жељезницом крај Колпина, већи пламен видиш на оцацама оног завода за ливење гвожђа, него што је овај.

Омнибус стаде пред гостионицом. Ударише у велико звоно, прихватише јеку мала звонца. Испадеше вратар и његов помоћник, у капама са златним ширитом, истрчаше и момци са зеленим кецељама, испаде и један дечко у душанци, истрча најпосле и сам управник гостиснице, с по једним плајвазом за сваким увом. Све се то окоми на кола да свуче пртљаг са омнибуса и путнике из омнибуса.

— Две камера... поче Глафира Семјоновна лупати талијанским језиком, али јој момци стадоше одговарати француски, немачки и енглески.

— Madame parle français? (Говори ли госпођа француски) пита елегантни управник и добивши потврдан одговор поведе их да седну у покретни вагон за пењање. Николај Ивановић и Коњурин иђаху позади.

Зашкрипеше винтови у машини и наши се путници обреше у ходнику трећег спрата. Намах се у ходнику зачу руски говор:

— Иди и кажи тим подлацима, ако и данас буде за обед овчевина с макаронима и црни пудино, да ће их ђаво однети, а ја нећу ту обедавати!

На сред ходника стојао је млад човек у шарену оделу с малом капицом на глави, оковратник шарене кошуље одупро му у подбрадак, на ланцу златном и масивном виси ваздан којекаквих дрангулија, а на рукавима од кошуље стоје дугмад као мали тањирчићи.

Пред њим стоји средњевечан човек, дуге косе и клинасте браде. Он беше омален, слабачак и одело је висило на њему као на коцу.

— Могао би распитати само какав им је јеловник иначе шта би друго, јер они ради нас неће јела мењати, одговори тај мали, слаби човек.

— Не адвокатиши, него — иди!

— Гле, Руси! оте се узвик Глафири Семјоновној и она гурну Николаја у бок.

— Тако је госпођо; ми смо Руси! одговори јој млади човек. — Допустите да се представим. Из Петрограда... Продаја мешина, кожа, чупе и вуне наследника Аверјана Грабљина. Григорије Аверјановић Грабљин! представи се младић. — А ово је господин — шкрабало из Петрограда, Василије Дмитрић Перехватов. Повео сам га у иностранство као тумача. Хвалио ми се, да боље говори талијански од певача Мазинија, а међутим он не уме ни бекнути, само француски по нешто брбља па и то са чивутским нагласком.

— Врло ми је драго... рече Глафира Семјоновна, па пружи руку Грабљину и Перехватову. — И ми смо из Петрограда. Ово је мој муж, а ово је наш пријатељ.

Николај Ивановић и Коњурин казаше своја имена и пружише руке новим познаницима.

— Па иди и јави за овчевину и пудино, још једном заповеди Грабљин Перехватову. — И да те масне рибе више не доносе.

Перехватов се почеша иза врата, и нехотице пође лагано низ басамак. Управник гостионице поведе Иванове и Коњурина да им покаже собе. Грабљин је ишао позади, метнувши руке у џенове.

— Ви сте запали у гостионицу, која је гора

од сваке пећине разбојничке! говорио је он Ивановима и Коњурину.

— Па све су оне такве у иностранству, одговори Коњурин.

— Не, ова је под избор разбојничка. Ја сам пола Европе прошао, али оваког разбојничког пристаништа нигде нисам видео... За мали сифон соде отме ти пола франка. Вина немају јефтинијег од пет франка боца. Сем тога, ово вам је енглеско гнездо. Гостионица препуна самих Енглеза. Њихов дух овуда веје и свакога који дође онде даве енглеским јелима. За доручак дају ти овчевину с макаронима и бобом; на обеду — опет овчевина; за доручак ти дају црни пудино, за обед — опет црни пудино, а мене надарио ђаво да узмем пансион за недељу дана. Три дана већ како овде живим, а просто не могу да гледам те мрзавце. Решио сам се, ако ми и данас даду опет овчевину с бобовима, — да пљунем на пансион, те да идем у други ресторан да обедујем.

— Не... не... Ми нећемо ништо узети стан с пансионом, одговори Николај Иванович. — Зашто да се стешњавамо?

— Дабогме... Него знате шта? Јесте ли ви обедовали? Умите се и преобуците, па хајдемо заједно на обед у један ресторан преко пута од Сан-Карла, предложи Грабљин. — Јуче сам вечерао тамо после позоришта. Одличан ресторан и јевтино му је и шампањско вино. До врага с овом гостионицом! Не могу очима да гледам те гадне Енглезе. Не могу да ждерем боб и рибу, коју преливају одвратним сосом. А поврх свега, све је јело тако запацрено, да ти се сва уста исприште. Дакле, пристајете ли? А већ мени је врло мило, што своје Русе и овде видим.

— Та причекајте, причекајте мало! Дајте нам пре свега да се доведемо у ред! рече Глафира Семјоновна.

Иванови и Коњурин изабраше себи собе и пођоше да се умију од путничке прашине и прљавштине.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

СМРТ ЈЕДНОГА ЧИНОВНИКА

— А. ЧЕХОВ. —

Једнога лепога вечера седес је исто тако лепо извршитељ, Иван Дмитрић Червјаков, у паркету другога реда и гледао кроз доглед „Корневиљска звона“. Гледао је и осећао се на врхунцу уживања. Кад наједанпут... У приповеткама често наилазимо на то „кад наједанпут“. Писци имају право: живот је тако пун изненађења! Кад, дакле, наједанпут лице се његово смрачи, очи му се

помутеше, дисање престаде... он спусти доглед, наже се и... афи-ха!! Кинуо је, као што видите. Кијање се никоме и нигде не забрањује. Кијају и сељаци, и окружни начелници, а по кашто чак и тајни саветници. Сви кијају. Червјаков се није ни мало збунио, брисао се марамом, и, као уљудан човек, погледао око себе: да није кога узнемирио својим кијањем? Али сад се тек збуни. Спазио је, како је старчић, што је седео пред њим у првом реду, нешто гунђао и брижљиво брисао рукавицом своју ћелу и врат. У њему је Червјаков познао цивилнога генерала Бризжалова.

„Упрекао сам га! помисли Червјаков. Није мој претпостављени, туђ је, али је ипак непријатно. Треба да се извиним.“

Червјаков се накашља, наже се и прошапута генералу на уво:

— Извините, ваше—ство, ја сам вас упрекао... нехотице...

— Ништа, ништа...

— За име Божје, опростите. Ја... ипак... нисам хтео!

— Ах, седите, Бога вам! Пустите ме, да слушам.

Червјаков се збуни, насмехну се глупо и поче гледати на позорницу. Он је гледао, али већ није више осећао никаква уживања. Њиме овлада неки мучни немир. Између чиновна приђе Бризжалову, упути се поред њега и, савладавши страх, протеса:

— Упрекао сам вас, ваше-ство... Опростите... Ја, то јест... није да сам...

— Ама, оставите то... Ја већ заборавио, а ви све једнако о томе! рече генерал и нестрпљиво задрхта доњом усницом.

„Заборавио, а у очима му сама пакост“, помисли Червјаков, погледајући подозриво на генерала. — „Неће ни да говори. Треба му објаснити, да ја то нисам никако хтео... да је то природни закон, иначе ће мислити, да сам хтео да пљунем... Ако сад и не мисли, доцније ће помислити!...“

Кад је дошао кући, испричао је Червјаков жени о својој неуљудности. Жена како му је изгледало, гледала је прилично лакомислено на овај догађај: мало се само уплашила, па се одмах за тим и умирила, кад је дознала, да је Бризжалов „туђ“.

— Али, при свем том, иди, па се извини, рече она. — Помислиће, да се не умеш понапати међу светом!

— Ама, то је баш оно! Ја сам се правдао, а он некако чудновато... Не рече ни једне паметне речи. А није ни било згодно за разговор.

Другога дана обуче Червјаков нову униформу, удеси се и оде Бризжалову да објасни... Кад је ушао у генералову собу за примање, затекао је тамо много молитеља, а међу њима и самога ге-

нерала, који већ беше почео примати молбе. Пошто је већ пропитао неколико молитеља, генерал баца поглед и на Червјакова.

— Јуче у „Аркадији“, ако се сећате, ваше-ство, отпоче извршитељ беседити, — кинуо сам и... нехотице упрекао... Опр...

— Каква лудорија!.. А ја мислим, Бог зна шта!... Шта ви желите? обрати се генерал другоме молитељу.

„Неће ни да говори! помисли Червјаков, побледивши. — Значи, да се љути... Не, то се не може тако оставити... Морам му објаснити...“

Кад је генерал свршио разговор и с последњим молитељем и упутио се у унутрашња одељења, Червјаков крочи за њим и замуца:

— Ваше-ство! Кад сам се осмелио, да узнемирим ваше-ство, то је само, могу рећи, из осећања покајања!... Није намерно било, изволите се и сами размислити.

Генералово лице доби неки плачевни изглед и он ману руком.

— Ама ви мене, канда, држите за будалу, господине! рече он и нестале га у вратима.

„За будалу?... Од куд то?“ размишљао је Червјаков. — „Нема ту ништа „за будалу“! Генерал, и не може да разуме! Кад је тако, нећу се ја више ни правдати пред тим лудаком! До ђавола с њим! Написаћу му писмо, али му више долазити нећу! Бога ми, нећу!“

Тако је размишљао Червјаков, идући кући. Али писмо генералу није написао. Мислио је и мислио, и никако није могао да измисли то писмо. Морао је, дакле, другога дана опет ићи, да лично објасни.

— Јуче сам долазио да узнемирим ваше-ство, промумла он, кад га генерал погледа питајући, — не зато, да би држао за будалу, како сте ви изволели рећи. Ја сам се правдао за то, што сам, кијајући, упрекао... а нисам ни мислио држати за будалу нити пак исмевати. Зар би се и смео исмевати? Кад би се ми исмевали, то онда не би било никаквога, тако рећи, уважаења према особама....

— Напоље!! загрме наједанпут генерал помодривши и дршћући целим телом.

— Како?... шапућући запита Червјаков, занемео од ужаса.

— Напоље се вуци!! понови генерал лупајући ногама.

У утроби Ивана Дмитрића откиде се нешто. Он ништа није видео, ништа није чуо, само измаче до врата, изиђе на улицу и оде посрћући... Несвесно дошавши кући, не скидајући униформе, легао је на диван и — умро.

с руског Ј. У.

СРПСКО НАРОДНО БЛАГО

Скупљање слика из српског језика

(наставак)

Отрес'о се к'о иас росе, вели се за оног, који је какав рђав посао оконччао, па се много на њ не осврће, но само гледи да што пре од тог измакне. Зна се да пас не воли гацати кроз росну траву, али кад га „дужност“ и туда нагони, он чим из ње избије на путању, само што стане и протресе се — па оде даље као да ништа није ни било. Обично се човек, кад га нешто непријатно снађе, вајка и жали; неки чак гледа да како тако то избегне, а неки — врло ретки — да се за то чак и свети. Али човек, псеће природе, човек, данашњега доба, само се згрчи, слегне раменима, повије главу и — трпи што га снађе. Кад све прохуји и кад му бес протутњи над главом, он хукне, отресе се и — настави и даље жнвети као добар и честит грађанин.

Spectator.

(Наставиће се)

ПИРОЋАНКЕ

прибележио : Мил. Ђ. Станојевић учитељ

16

Данковица

Невестике Данковице,
Да камо ти Данко јунак,
„Еј га тамо у Совију!
Не лаж' не лаж' Данковице!
Буд је Данко у Совију,
Што ће пушка на чивију,
Што ће сабља у канију,
У канију на узглавље?

17

Девојачка превара

Мори млада невесто,
Што се млада удаде:
Ил' си сама годела
Ил' превара голема?
— Несам сама годела
„Нег' превара голема:
„Ова златна јабука
„И смиљева ћитчица“.

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА

СЕОБА СРБАЉА, драмат у пет делова, с певањем,
од Ђуре Јакшића.

Морам вам одмах изјавити да сам ја био међу онима тога вечера, којима се овај драмат Ђурин, овакав какав је, са свима својим манама и недостацима, допао. Знао да ће ме ово при-

WWW.UNILIB.RS

знање скупо констати и навући ми можда до некле и заслужен прекор: да се мени све оно допада што се другима не допада и обратно; али сам ја већ стекао обичај да говорим с вама искрено, па с тога нећу ни ову прилику да пропустим а да вам не кажем онако како збиља мислим.

Јест, допада ми се „Сеоба Србаља“ као што ми се допада све што има некога смисла, а овај комад има га веома дубоког. Право уметничко дело познаћете по томе што никад не губи вредност, ма колико година над њим прохујало. А комад „Сеоба Србаља“ не само што није ништа од вредности изгубио, но је сад можда више сувремено што је икад био. Сем тога, само дело, добило је још у толико, што су се изгладиле с временом, многе несавршености у склопу, које су се у доба његова стварања сматрале као убиствене за једну драму. Данашње је време много либералније, бар у томе, и врло се мало обзира на облик и сићушне вештине, него гледа како је изражена главна мисао и колико има душе човекове у једном књижевном створу. Ми смо се већ по мало навикли ценити дела не по недостацима, без којих није ни једно, већ по количини лепота, што у себи садрже.

А колико тога има у овом комаду постараћу се да вам покажем.

На Бојку, прастару постојбину Србинову, ударила је страховита туђинска најезда. Авари су похарали, огњем попалили ову мирну земљу и с том новом несрећом, донели још црњу, са свим нову и дотле Србима непознату беду — раздор. Туђински утицај учини те се исклаше браћа међу собом и један део, који ропство није трпети могао, а веран традицијама својих предака остао, крену у свет за својим младим жупаном Љубишом. Већ пет година како лутају! Најзад загазише у ове чаробне земље, од Тимока па до Дрине валовите, ту где, како вели Прота Матија, во највише пута рикне! Зар су је могли сагледати а не заволети! Ова питомина и бајност, која је тек касније добила своје право име *Шумадина*, није могла не пленити срца наших пра-старих предака, благородније душе а скомнијих жеља по њихови потомци. Вас народ ко у један глас зааманети: „ту да останемо!“

И остала би ова поломљена сиротиња, да се више не потуца од трна до грма, кад не би Љубиша бранио. Ал' Љубиша позива да се врну у Бојку, камену колевку, свету земљу тужног народа. Лако је народу, ал' Љубиша је оставио у Бојци гробове неколико колена славних предака, Љубиша је ту окусио прву радост детињства, први занос власти и господства и прву сласт — љубави. Љубишу мами на трагове Бојка, премила отаџбина, оличена у замилованој Лали, која остаје бајна и неодређена у овој песми као што су заносни и неодређени сви снови младалачке љу-

бави. Нека вам ова слика којом се Ђура послужио не изгледа профана, што је уз отаџбину ставио љубу нељубљену; та фигура није за презирање. Сетите се да је и Гете у оном свом дивном „*Егмонту*“, оличио *слободу* у Клари, да би је што бајнијом и што привлачнијом начинио за Егмонта. А и Егмонт и Љубиша су једног рода. Поредите само симпатије, што их окружавају, и обратите пажњу како и за једним и за другим, на сваком кораку, ниче љубав.

Љубиша, дакле, свим жаром своје љубави, свим нагонима својих традиција, свом силом свога увређеног ауторитета тежи — у Бојку.

Али су муке, невоље, трпљења и напори, а нарочито обилни разноврсни примери и трења о туђе расе исквариле многе главешине српске. Најпре на оног пример саблажљив утиче, који уме да види и расуди. Протестантизам и револуција су се појавиле прво у главама људи који мисле. Прва опаска изазива поређење, а поређење, и ако врло често демонстрира истину, врло често човека уводи у заблуду, јер је обично једнострано. Код главара се, дакле, услед свега тога, породила завист, а завист је мајка мржњи, мржња рађа освету и главари су наумили да се Љубиши освете. Они неће да иду за Љубишом којега их слепа љубав води у славу али и у беду, него хоће у Србији да остану, да се одморе и поткрваве. Али уз Љубишу је народ, јер само прости људи љубе без интереса. Да није Љубиша велики дупом колико је велики срцем и снагом, дошло би до крвавог сукоба. Али он не да да се пролива брацка крв и — остаје у Србији.

Још тада, дакле, богатство, материјалан интерес сузбија и побеђује и љубав и патриотизам и понос и амбицију. *Ubi bene ibi patria!* Лепе смо претке имали, није чудо, што смо се и ми овако ниско срозали.

И како нас грдно, грозно богови казне!

Одмах Љубиши умире Лала — гаси се нада! Прекида се за навек свака спона између Срба и Бојке. Срби су престали бити Срби и постали су — Шумадинци!

Нов ваздух нагриза старе врлине и уноси пометњу међу несрећне Србе. Богаство и дивота опција људе до безумља! Свако се осећа лако живети! Нестало је оне муке љуте, што је народ за земљу везивала, и ишчезла голема невоља што је браћу од злотвора правила, што је све чланове једног племена солидарисала. Престало је: сви за једног, један за све; а настало: сваки за се а Бог за све! Па како таде тако и данаске! Човек се осетио довољан себи у природи, и побеснио. Неће да призна и верма старе строге богове, који су га на мучења осуђивали, но хоће и Бога доброг и лепог као што су и ове земље. Оптимизам га заноси да не може да издржи ма и најмање жељкање за старом, сиротом Бојком.

Та погледај од рођења слепче!

Видиш Дунав где у пени мутној

Носи сома, штуку и кечигу (ох ох, деликатес!)

А обала дивљач свакојаку

Дивокозу, вука и медведа:

Срна скаче од јеле до јеле —

Чека само ловца и тетиву

Да је бијеш, да се њоме раниш,

А са кожом од дивије звери

Нагост тела срамежливо скриваш.

Чујете ли? Као први људи истерани из раја,
— Бојке — примећавају већ своју голотињу и по-
кривају је!

Све старо нацупшта, свега се досадањег од-
риче, на све се негдашње плази и пљује:

Шта ће ми стара Бојка

Матора седа девојка...

Па кад за своју отаџбину неће да зна, не
требају му више ни њени заштитници:

Не бојим се Бога ни једнога!

Нова земља, богови су нови!

И одмах руши и породицу и сваки досадањи
аукторитет:

Стари наши већ овде не суде!

Али га је и снашла казна страшна.

Први ударац пијука навлачи обесноме овакву
клетву на главу:

Рђо једна, уљо и несрећо!

Сто пут гори од ђубрета ова,

Које ријеш на пакост богова.

Десна ти се Бог д'о осушила!

Онемио језиком поганим!

У најгрђим мукама издан'о

Презрен, проклет к'о куче смрдљиво,

Што у амбиз орловима сурим

Са вилама котрљају људи!

Што му рекли, оно му се стекло, а ми смо
потомци од таквих синова, јер, као што се кас-
није види, јунаци иду да изгину; а ови проклет
ници из боја бегашу и остају да даљи пород из-
рађају и — Српство расплођују.

Пошто је Љубиша срећно смрвио Аваре, на
курбан новом огњишту положио је главу брата
рођенога окупану у крви. Жеђ за влашћу отрова
душу главарима и свештеницима те они отроваше
Љубишу, који се еруши поред убијеног брата, а
око њих леже народ као ласа. Учини се страшна
погибија, направи се грдна костурница! Ништа од
љубави не почини више зла!

„Јаох, срце вечита моријо!“

И на тако брацком крвљу наквашеној земљи,
Срби направине своје прво огњиште! Мора се
признати да је добро темељ цементиран!

И зар је сад чудно што потомци на огњишту
овом оволике грехе испаштају? Зар се могао бољи
плод од овог крвавог семена очекивати, него раз-
дор, омраза, срамота, грабеж, разбојништво и ро-
пство? Зар се са оваквог разбојништва може други
мириш к небу пети, него загушљиви смрад од пр-

љаве крви, што дражи и шири ноздре те на још
већу стрв навлачи. Велики су греси наши, а све
се више у њих топимо. Овако се више трпет не
може, а из ове Бојке никуд немамо, јер они наши
стари су бар понели собом лук и тетиву, огрнути
сировим кожама, а ми би морали кретати и без
коже, јер да смо их и девет имали — до сада би
нам их одрали!

Је-ли могуће да нико није овај дубоки значај
видео у овој лепој Ђуриној драми? Па за које је
јаде и кога ради је тај човек писао ове ствари?!
Да ли у Србији има још кога који се у књизи
разуме сем ђака и професора књижевности, који
свуд вечито траже само некакве „заплете“ и „рас-
плете“?

Мора се признати да је комад веома много
од своје дражи изгубио због свога посве лошег
приказа. Ја већ више не умам да говорим нашим
глумцима! Зар они не примећују да ни они ни
публика не могу разумети значај Ђуриних сти-
хова, нити им оценити лепоту, кад их они онако
изговарају? Ама нема глумца без дикције! Морате
се научити да преломите језик и да говорите сти-
хове, јер без тога вам не вреди никаква игра нити
пренемагање. Ако не умете стихове лепо изгова-
рати, нисте глумци него сте пајаци. Не мрдајте
ни ногама ни рукама, само говорите, али оно што
изговорите нека добије онај смисао, што га има
у књизи.

Нико, ама нико, није био добар. Немају појма
шта је овај комад, него га играју као какву мо-
дерну драму, са уздасима и преврћањем. Пошто
су вам сви други познати већ, хоћу да вам ка-
жем само: да је овог вечера изашла пред публику
са јаком и тешком улогом Босиљке, г-ђица Петко
вићева. Она је доста лепа и врло пријатна. То је
све што се о њој за сад може рећи. Јер ни о
гласу њеном не знам шта да мислим пошто и су-
више шишти. Чини ми се да у игри хоће да по-
дражава г-ђица Нигриновој. Боже мој. Боже! Шта
још све не може пасти живом човеку на памет!

Г. Милутиновић, који је говорио као и сви
остали, отпевао је доста мило ону песмицу.

Режија није имала никаквог смисла, и мислим
да би требао на то да и драматург обрати пажњу
— ако би било од тог какве вајде.

Spectator.

О Г Л А С

У својој кући на Теразијама издајем од Ђур-
ђев дана два дућана. За погодбу обратити се

Др Б. М. Банковићу

1, 1—3

Краља Милана ул. Бр. 89.

Садржај: „Песма о свености Пероновој“. — „Жртва љубави“ (наставак). — „Где пожарнице зру“ (наставак). — „Смрт једнога чиновника“. — „Српско народно благо“ (наставак). — „Позоришна аријетка“

Власник: Ст. М. Веселиновић. — Парна Радикална Штампарија — Уред.: Ј. М. Веселиновић